

Rapport bevraging ondersteuningsmodel – ONW WBB

1. Inleiding

Als ondersteuningsnetwerk werken wij binnen de decretale opdracht uit de omzendbrief en de principes die gebaseerd zijn op het groeidocument van Katholiek Onderwijs Vlaanderen. Om de kwaliteit van de ondersteuning op de klasvloer en de onderlinge samenwerking tussen het ONW en scholen verder te optimaliseren, vinden we het belangrijk om ook de scholen gewoon onderwijs te betrekken als belangrijke partner binnen onze interne kwaliteitszorg.

In het schooljaar 2018-2019 organiseerden we een klankbordgroep rond het thema *Evaluatie van het ondersteuningsmodel*. Het doel van een klankbordgroep is om de partners van het gewoon onderwijs meer te betrekken bij onze werking. Co-creatie binnen het ondersteuningsmodel betekent immers dat gewone en buitengewone scholen op gelijkwaardige basis expertise samenbrengen om leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften en leraren(teams) te ondersteunen. Een klankbordgroep behandelt een onderwerp en werkt concreet aan visie, ideeën, etc. waar mogelijks een concreet product uit volgt.

Het doel van deze specifieke klankbordgroep was om een gemeenschappelijk instrument te ontwikkelen om te peilen naar het ervaren effect van ondersteuning binnen het co-creatief partnerschap, vanuit de acht principes van de ondersteuningsopdracht. In een tweede doel beoogde de peiling aanknopingspunten te geven voor een verdere optimalisering van de invulling van de ondersteuningsopdracht volgens de acht principes.

Uit de bespreking binnen de klankbordgroep is er een bevraging gekomen om de concretisering van het ondersteuningsmodel binnen het ONW WBB te evalueren. Vanuit de bevraging trachten we een antwoord te formuleren op de vraag:

- *Hoe ervaren de scholen gewoon onderwijs de invulling van het ondersteuningsmodel door ONW West-Brabant-Brussel?*

Dezelfde bevraging werd afgenomen aan het einde van schooljaar 2018-2019. Door de resultaten van schooljaar 2019-2020 naast die van schooljaar 2018-2019 te leggen, bekomen we een antwoord op de vraag:

- *Hoe is deze ervaring geëvolueerd tegenover vorig schooljaar?*

2. Aanpak

2.1. Vragenlijst

De vragenlijst peilt naar zes van de acht werkingsprincipes van het ondersteuningswerk. De principes *professionalisering* en *recht op ondersteuning* zijn items die we intern dienen te evalueren aangezien ze moeilijk te evalueren zijn binnen de concretisering van het ondersteuningsmodel. Per principe worden stellingen gegeven op het niveau van het schoolteam, de leerkracht en de leerling. De respondent geeft voor elke stelling aan in hoeverre hij/zij akkoord gaat, op een schaal van 1 tot 5 (helemaal niet akkoord – helemaal akkoord). De interactie tussen de zes principes en drie niveaus van ondersteuning kunnen worden weergegeven in een matrix, zoals afgebeeld in Tabel 1. Ook heeft de respondent voor elk principe de optie om sterktes en groeikansen te formuleren als aanvulling op de gesloten vragen.

Daarnaast wordt ook de opdracht van het ondersteuningsnetwerk, het handelingsbekwamer maken van scholen en leerkrachten, bevestigd. Dit gebeurt zowel aan het begin als het einde van de vragenlijst om te kijken of het doorlopen van de vragenlijst een invloed heeft op hoe de invulling van de opdracht gepercipieerd wordt.

Tabel 1: Vragen per principe per ondersteuningsniveau

Principe	Schoolniveau	Leerkrachtniveau	Leerlingniveau
Co-creatie	Vraag 1	Vraag 2	Vraag 3
Ondersteuning op maat	Vraag 4	Vraag 5	Vraag 6
Flexibele inzet	Vraag 7	Vraag 8	Vraag 9
Efficiënte inzet	Vraag 10	Vraag 11	Vraag 12
Effect op de klasvloer	Vraag 13	Vraag 14	Vraag 15
Zorgregie in de school	Vraag 16	Vraag 17	Vraag 18

Als tweede luik peilt de bevestiging ook naar de ervaringen van de scholen gewoon onderwijs met de ondersteuning tijdens de coronaperiode. De uitkomsten van dit luik zijn niet rechtstreeks gelinkt aan het opzet van deze bevestiging en worden hier dus niet expliciet besproken.

2.2. Respondenten

De bevestiging werd via een nieuwsbrief verstuurd naar de algemene e-mailadressen van de 167 scholen gewoon onderwijs binnen Ondersteuningsnetwerk West-Brabant-Brussel. De vragenlijst werd ingevuld door 67 personen uit 59 scholen. Dit zijn scholen die zowel kleuter- als lager onderwijs ($N=38$), secundair onderwijs ($N=11$), enkel lager onderwijs ($N=6$) of enkel kleuteronderwijs aanbieden ($N=4$).

De doelgroep van de bevestiging zijn zorgcoördinatoren en leerlingbegeleiders. We schatten dat zij het beste zicht hebben op de combinatie van zowel het algemene verloop van de ondersteuning als de effecten op het niveau van de concrete ondersteuningsvragen. Meer dan de helft van de respondenten nemen de functie van zorgcoördinator op, al dan niet gecombineerd met een andere functie ($N=46$). Vanuit de secundaire scholen werd de bevestiging vooral ingevuld door leerlingbegeleiders ($N=9$). Ten slotte vulden ook directeurs ($N=11$) en een opvolgcoördinator ($N=1$) de bevestiging in.

2.3. Verwerking

Voor verwerking van de kwantitatieve data uit de stellingen werd de mediaan berekend per principe, per niveau van ondersteuning en per individuele vraag. Wanneer meerdere personen uit dezelfde school de bevestiging invulden, werd eerst de mediaan van hun resultaten berekend en als één antwoord meegeteld. Op die manier telt de mening van elke school even zwaar door. De bekomen mediaanscores werden vervolgens vergeleken met de mediaanscores van de bevestiging van vorig schooljaar.

De kwalitatieve gegevens uit de open vragen werden over de vragen heen geanalyseerd in plaats van per principe of niveau van ondersteuning. Hierdoor is het mogelijk om te kijken welke algemene, inhoudelijke tendensen de respondenten aangeven als sterktes en groeikansen voor de invulling van het ondersteuningsmodel door ONW West-Brabant-Brussel.

3. Resultaten

3.1. Schooljaar 2019-2020

Kwantitatief luik

De respondenten geven gemiddeld gezien aan dat ze 'eerder akkoord' gaan met de stellingen met betrekking tot de principes *ondersteuning op maat*, *flexibele inzet* en *efficiënte inzet*. Bij de stellingen over de principes *co-creatie*, *effect op de klasvloer* en *zorgregie in de school* geven de respondenten gemiddeld gezien aan dat ze 'noch akkoord, noch niet akkoord' gaan. Bij de principes *co-creatie*, *ondersteuning op maat*, *flexibele inzet* en *efficiënte inzet* is er een grote eensgezindheid tussen de verschillende respondenten. Voor de principes *effect op de klasvloer* en *zorgregie in de school* is er een grotere verdeeldheid. Tabel 2 geeft een overzicht weer van de mediaanscores en interkwartielafstanden per principe.

Tabel 2: Mediaan en interkwartielafstand per principe

Principe	Mediaan	Interkwartielafstand
Co-creatie	3	1
Ondersteuning op maat	4	1
Flexibele inzet	4	1
Efficiënte inzet	4	1
Effect op de klasvloer	3	2
Zorgregie in de school	3	2

Voor de verschillende niveaus van ondersteuning geven de respondenten gemiddeld gezien aan dat ze 'eerder akkoord' gaan met de stellingen op *leerkrachtniveau* en op *leerlingniveau*. Bij de stellingen op *schoolniveau* zijn ze gemiddeld gezien 'noch akkoord, noch niet akkoord'. De stellingen op *schoolniveau* zorgen voor de grootste verdeelheid tussen de respondenten, de stellingen op *leerkrachtniveau* voor het meeste eensgezindheid. De stellingen op *leerlingniveau* bevinden zich tussenin. Tabel 3 geeft een overzicht weer van de mediaanscores en interkwartielafstanden per niveau van ondersteuning.

Tabel 3: Mediaan en interkwartielafstand per ondersteuningsniveau

Ondersteuningsniveau	Mediaan	Interkwartielafstand
Schoolniveau	3	2
Leerkrachtniveau	4	1
Leerlingniveau	4	1,38

Op het niveau van de individuele vragen (18) zien we grotendeels een afwisseling tussen 'eerder akkoord' (9x) en 'noch akkoord, noch niet akkoord' (7x). Twee items wijken hiervan af: bij de stelling over *flexibele inzet op leerlingniveau* gaan de respondenten gemiddeld gezien 'helemaal akkoord' en bij de stelling over *zorgregie op schoolniveau* ligt het gemiddelde antwoord tussen 'noch akkoord, noch niet akkoord' en 'eerder niet akkoord'.

De verdeling van de antwoorden voor de verschillende vragen wordt grafisch weergegeven in Figuur 1 in bijlage.

Bij de algemene vragen over het handelingsbekwamer maken, gaven de respondenten beide keren gemiddeld aan dat ze 'noch akkoord, noch niet akkoord' zijn met de stelling. Bij de eerste keer dat de vraag gesteld werd, was er meer eensgezindheid dan de tweede keer.

Kwalitatief luik

Het samen nadenken wordt door een groot deel van de respondenten als een meerwaarde gezien. Ze geven aan dat er door de co-creatie nog beter wordt afgestemd op de noden van de leerkrachten en de leerling. Ze ervaren dat een extra persoon die mee nadent vaak voor nieuwe ideeën zorgt waardoor er gemakkelijker nieuwe strategieën worden bedacht. Ook de bevestiging van een externe over wat er al gedaan wordt en goed loopt, wordt als positief ervaren. Zaken worden duidelijk besproken, regelmatig geëvalueerd en bijgestuurd. Dit overleg zou voor een deel van de respondenten vaker mogen plaatsvinden om echt efficiënt te zijn. Anderen vinden dan weer dat er te veel tijd wordt besteed aan overleg. Zij geven aan dat leerkrachten dit niet altijd als nuttig of ondersteunend ervaren.

Een groot aantal respondenten geeft aan dat de ondersteuning goed is afgestemd op de noden van zowel het team, de leerkracht als de leerling. Op basis hiervan wordt gekeken naar het niveau waarop de ondersteuning wordt ingezet, de frequentie waarmee dit gebeurt en de aanpak die wordt afgesproken. Deze respondenten vinden het positief dat dit op maat van de noden gebeurt en tussendoor kan worden bijgestuurd indien nodig. De flexibiliteit van de ondersteuners bij deze bijsturing, maar ook in hun planning, wordt door veel respondenten als een sterkte ervaren. Een minderheid geeft aan dat het voor sommige leerlingen en leerkrachten een meerwaarde is om toch ook met voldoende vaste momenten te werken.

Een deel van de respondenten geeft aan tevreden te zijn over de deskundigheid van de ondersteuners. Zij voelen zich vooruitgeholpen door de kennis en ervaringen van de ondersteuners, en vinden de tips en hulp bruikbaar om mee aan de slag te gaan. Zij ervaren een uitgebreide expertise bij de ondersteuner waar zij op kunnen terugvallen. Ook ondersteuning op het niveau van een individuele leerling zien sommige respondenten een meerwaarde, bijvoorbeeld tijdens individuele inoefenmomenten. Dit zou voor een aantal respondenten vaker mogen gebeuren, ook uit de klas. Een deel van de respondenten heeft soms wel het gevoel dat de ondersteuner niet altijd over de juiste expertise beschikt voor een specifieke problematiek. Leerlingen met uiteenlopende noden worden vaak ondersteunt door dezelfde persoon, terwijl deze niet noodzakelijk expertise heeft op al deze vlakken. Hierbij vinden de respondenten het wel een meerwaarde dat de ondersteuners ten rade kunnen gaan bij hun miniteam en hun expertise op die manier kunnen samenleggen. De ideeën die ondersteuners opperen, zouden volgens een aantal respondenten concreter en meer uitgewerkt mogen zijn.

De zaken die een ondersteuner aanbrengt, wordt volgens een deel van de respondenten ook doorgetrokken en geïntegreerd in de klassen. Ze geven aan dat veel hulpmiddelen of aanpakken vaak ook ingezet kunnen worden voor andere leerlingen in de klas en gedurende de volgende schooljaren. Een deel van de respondenten geeft daarbij ook aan dat dit nog meer doorgetrokken mag worden naar het team. Zij vinden dat er vaak gewerkt wordt met individuele leerkrachten en leerlingen, en dat er meer kan worden ingezet op het implementeren van de ondersteuning in de zorgwerking. Een paar respondenten zien door de ondersteuning een groei bij hun team op vlak van diversiteitsdenken.

Een aantal respondenten geeft aan het moeilijk te hebben met het uitgebreider opnemen van de zorgregie. Zij zien dit als een last die hen meer werk bezorgd. Contacten met ouders zien ze bijvoorbeeld graag vaker door de ondersteuner gebeuren. Daarnaast geven respondenten

aan dat ondersteuners te weinig op school aanwezig zijn om op schoolniveau te werken en zo de zorgregie mee te versterken.

Deze frequentie van ondersteuning wordt door een groot deel van de respondenten als een algemene groeikans gezien. Ze geven aan dat de beschikbare tijd per leerling beperkt is, wat voor hen maakt dat ook de impact van de ondersteuning beperkter is. Andere respondenten vinden dan weer dat de ondersteuner hen door het samen nadenken voldoende op weg kan helpen om aan de slag te gaan.

Een deel van de respondenten benoemt de betrokkenheid van de ondersteuners als een sterkte. Zij ervaren hen als bereidwillig en empathisch, beschikbaar voor vragen en bereid om mee te zoeken naar oplossingen. Wel vinden sommige respondenten dat de ondersteuners meer initiatief mogen nemen en vaker zelf met voorstellen mogen komen.

Ten slotte geeft een groot deel van de respondenten aan dat ze continuïteit van de ondersteuner belangrijk vinden. Hierdoor leer je elkaar beter kennen en aanvoelen, en kan je gemakkelijker afstemmen. Dit zorgt voor een vlottere doorstart. Enkele respondenten geven aan dat ze deze continuïteit dit schooljaar gemist hebben.

3.2. Evolutie tegenover schooljaar 2018-2019

Kwantitatief luik

De mediaanscores blijven voor de meeste principes stabiel. Voor het principe *efficiënte inzet* stijgt de mediaan met één punt. Waar respondenten in het schooljaar 2018-2019 'noch akkoord, noch niet akkoord' waren met de stellingen, zijn ze in het schooljaar 2019-2020 'eerder akkoord'. De stijging voor dit principe is het sterkst merkbaar op *leerkrachtniveau*.

Bij de verschillende niveaus van ondersteuning is er een stijging van één mediaanpunt bij de stellingen op *leerkrachtniveau*. Respondenten zijn in het schooljaar 2019-2020 'eerder akkoord' met de stellingen, terwijl ze in het schooljaar 2018-2019 'noch akkoord, noch niet akkoord' waren'. Binnen het *leerkrachtniveau* is er dezelfde stijging voor de principes *co-creatie*, *ondersteuning op maat* en *efficiënte inzet*.

Op itemniveau is er een stijging van één mediaanpunt voor de stelling over *flexibele inzet op leerlingniveau*. Deze stijging had echter geen invloed op de totale score van het principe of het ondersteuningsniveau. Binnen het principe *zorgregie in de school* is er een daling op *leerlingniveau* en *schoolniveau* van respectievelijk één en een half mediaanpunt. Ook hier heeft de verandering op itemniveau geen invloed op de totale score van het principe of het ondersteuningsniveau.

Kwalitatief luik

Een meerderheid van de respondenten geeft een positieve evolutie aan. Een aantal geven aan dat ze weinig verandering gemerkt hebben. Bij het grootste deel van hen is dit omdat ze vorig schooljaar ook al tevreden waren, anderen specificeerden het niet verder. Een klein aantal respondenten vindt dat er een negatieve evolutie is ten opzichte van vorig schooljaar. Zij expliciteerden maar weinig waarom. Een paar respondenten waren zelf nieuw en kunnen dus geen evolutie beschrijven.

De grootste positieve evolutie die de respondenten aangeven, is de verbinding en samenwerking. Ze ervaren een betere communicatie en een groeiend vertrouwen. Ook de inhoudelijke afstemming verloopt vlotter volgens een deel van de respondenten. Er zijn in sommige gevallen werkafspraken gemaakt die de samenwerking bevorderen. Verder hebben enkele respondenten het gevoel dat de ondersteuning flexibeler wordt ingezet dan vorig schooljaar en dat ze als school meer bruikbare tips hebben gekregen.

De meeste genoemde oorzaak positieve evolutie is de continuïteit van de ondersteuning. Wanneer je langer samenwerkt, leer je elkaar beter kennen en gaat de samenwerking vlotter. Een groot deel van de respondenten geeft aan dat leerkrachten hierdoor ook vaker gaan openstaan voor ondersteuning, vragen durven stellen, zaken uitproberen enzovoort. Ook op leerlingniveau vindt een deel van de respondenten het een meerwaarde wanneer dezelfde ondersteuner een traject meerdere schooljaren opvolgt.

4. Conclusies

Samenvattend kunnen we stellen dat de co-creatie als positief ervaren wordt in de scholen. Het samen nadenken biedt een meerwaarde in de ondersteuning. Zeker wanneer een ondersteuner en de school langer samenwerken, verloopt de samenwerking steeds vlotter. Dit zien we zowel in de stijging van de stellingen op leerkrachtniveau als in de antwoorden op de open vragen. Deze resultaten liggen in lijn met de focus op het belang van leerkrachtgerichte ondersteuning die we dit jaar legden. Hoewel de bevraging geen oorzakelijk verband kan impliceren, is het positief dat het werken op leerkrachtniveau algemeen gezien goed onthaald werd. Toch zijn er ook een aantal scholen waar ze liever meer ondersteuning op leerlingniveau zien. Leerlinggerichte ondersteuning kan zeker nog binnen het ondersteuningsmodel, maar het is belangrijk om te kijken hoe dit kadert binnen de decretale opdracht van het ondersteuningsnetwerk om leerkrachten handelingsbekwamer te maken.

Scholen lijken overleg soms als iets 'extra' of een doel op zich te zien. Een overleg is echter een actie binnen een ondersteuningstraject waar verschillende doelen (afstemming, coaching, evaluatie) aan gekoppeld kunnen worden. Binnen een school met een sterke overlegcultuur vindt dit overleg reeds plaats binnen de verschillende fases van de PDCA-cyclus. Overleg met betrekking tot ondersteuningstrajecten kan – afhankelijk van de doelstellingen – met dit schoolintern overleg samenvallen, waardoor hier geen extra momenten voor moeten worden vrijgemaakt. Het is door regelmatig te overleggen dat de leerkracht het eigenaarschap kan behouden (cfr. HGW: 'de leerkracht doet ertoe') en dat er een olievlek kan ontstaan.

Waar we een stijging zien op leerkrachtniveau, blijft het werken op schoolniveau stabiel. Scholen ervaren dat de olievlek zich vaak binnen een klas realiseert, maar weinig wordt doorgetrokken op schoolniveau. Daarnaast geven de scholen zelf aan dat ze zich nog onzeker voelen in het opnemen van de zorgregie, of dit niet als hun taak zien. Hier lijkt nog groeimarge te zijn voor de ondersteuning om scholen ook hier sterker in te maken. Dit zou helpen om aanpassingen meer structureel te verankeren zodat ze op termijn deel kunnen uitmaken van de brede basiszorg.

'Efficiënte inzet' van ondersteuning werd door de scholen vaak geïnterpreteerd als de mate waarin de ondersteuner over de juiste (hoeveelheid) expertise beschikt. Hierdoor werd deze vraag erg ondersteunerafhankelijk ingevuld in vergelijking met andere delen van de bevraging. De tevreden van de scholen over de match tussen de gevraagde en de effectieve expertise vanuit het ondersteuningsnetwerk, wisselde. De multidisciplinaire werking van het miniteam hierbij werd als positief gezien. Dit is een manier van werken die het voorbije schooljaar steeds meer werd geëxpliciteerd, en waar we het komende schooljaar nog verder op zullen inzetten om zo de troeven van het miniteam maximaal te benutten.

Verder is het opvallend dat een aantal sterktes en groeikansen elkaar nuanceren, of in sommige gevallen zelfs tegenspreken. Dit toont aan dat ondersteuning geen geïsoleerd gegeven is, maar dat de uitkomsten en percepties steeds afhankelijk zijn van de individuele ondersteuner, leerkracht, zorgcoördinator, leerlingbegeleider etc. binnen een bepaalde (school)context. Daarom ook dat afstemming en verbinding als twee belangrijke componenten van goede ondersteuning worden gezien.

Tenslotte is het belangrijk om in het achterhoofd te houden dat maar een deel van alle scholen binnen het ondersteuningsnetwerk de bevraging hebben ingevuld. Daarnaast werden mediaanscores vergeleken, maar werden er geen (complexe) analyses uitgevoerd om na te gaan welke verschillen statistisch significant zijn. Enige voorzichtigheid is dus op zijn plaats wanneer we algemene conclusies willen trekken uit deze bevraging. Toch geeft het zeker een beeld van wat er leeft in de scholen gewoon onderwijs en kunnen we de uitkomsten meenemen in het vormgeven van het ondersteuningsbeleid naar het komende schooljaar toe.

5. Bijlage

Figuur 1: verdeling van de antwoorden per stelling

